

El primer Gógol, entre el folklore i la modernitat

'LE MARCHAND DE BESTIAUX' (1912), MARC CHAGALL

PERE ANTONI PONS

Vetlles en un veïnat de Dikanka és un recull de relats que Nikolai Gógol (1809-1852) va escriure de molt jove, amb vint-i-

pocs anys. Situat en la Ucraïna rural on va néixer i ambientats en l'època, idealitzada per l'autor, de la tsarina Caterina la Gran –segona meitat del segle XVIII–, són històries coloristes i embrollades, que beuen del folklore però traspuen una malícia plena d'intenció, i que mesclen la sàtira social amb la fantasia més rocambolesca.

Tant pel to –entre nostàlgic, deliberadament ingenu i enjogassat– i l'atmosfera –d'un realisme arran de terra que tanmateix sovint es confon amb les boires de la superstició i els ressons de la màgia– com per la naturalitat amb què es relaten tota mena de fenòmens estranys, el llibre fa pensar en les pintures del millor Marc Chagall, poblades de nuvis que s'estimen, de violinistes voladors, de vaques grogues o verdes i de grangers atrafegats. Tampoc som lluny del primer Vassili Kandinski, quan el que seria un dels pares de l'abstracció encara pintava –amb resultats esplèndids– amarat d'art rus popular.

L'estructura del llibre reproduïx, a petita escala, el patró instaurat pel *Decameró* de Boccaccio. Cada una de les vuit històries que integren el re-

cull està contada per algun personatge que passa la vetllada al mas de l'abellaire Pankó el Roig, que és el narrador dels dos “pròlegs” –un al començament, l'altre just a la meitat: són com la benvinguda de l'amfitrió– que hi ha al volum.

Aquesta fórmula narrativa garanteix que hi hagi una formidable riquesa de personatges –cosacs, pagesos, comerciants, diaques, artesans, firaires...– i de situacions –embolics sentimentals, negocis, disbauxes tavernàries...–, tot plegat representatiu d'una societat encara premoderna, fins al punt que els dimonis, les bruixes, els bruixots i les fades hi tenen una presència tan concreta, vivaç i quotidiana com els personatges reals i de carn i ossos. L'operació de Gógol a l'hora de barrejar realitat i fantasia, quotidianitat i màgia, fets i llegendes, evidències i premonicions és un antecedent, en aquest sentit, de la que faria un Gabriel García Márquez molts anys després, consistent a relatar esdeveniments fabulosos sense èmfasis afegits, amb normalitat. Els arguments de la majoria de relats són senzills d'una manera quasi rondallesca. Hi ha un jove que aspira a casar-se amb una noia, filla d'un vell avar, que s'alia amb el dimoni per fer-se ric i així guanyar-se el sogre. I hi ha una noia jove a qui la seva madrastra dona mala vida i li impedeix de casar-se amb qui vol. I hi ha un ferrer que està tan enamorat d'una jo-

VETLLES EN UN VEÏNAT DE DIKANKA
NIKOLAI GÓGOL
MALES HERBES
TRADUCCIÓ DE MIQUEL CABAL
340 PÀG. / 19 €

ve bella i capritxosa que fa un pacte amb un dimoni per aconseguir allò que ella li demana a canvi del seu amor: un parell de borseguines que hagi calçat la tsarina. I hi ha també un bruixot maligne que infligeix grans desgràcies a la família d'un valent cosac.

Un autèntic luxe

L'interès d'un llibre com *Vetlles en un veïnat de Dikanka*, però, no és el que s'hi explica sinó com se'n explica: el ritme frenètic, l'humor desbaratat, la paleta de colors encesos amb què se'n presenten les virtuts i els vicis de sempre (la passió amorosa, la cobdícia, el sentit de l'honor, la fúria venjativa, la vanitat...) Aquí i allà trobem frases magnífiques. Així és descrit l'aspecte d'una bruixa: tenia “una cara tan arrugada com una poma al forn, el nas i la barbata li formaven una mena de pines com les que es fan servir per trencar nous”. I així un personatge expressa el seu desfici: “Sentia un pes tan feixuc a l'ànima com si algú m'hagués carregat una vaca morta al damunt”.

És un Gógol primerenc, però disposar d'una edició en català tan bona com aquesta –amb un pròleg orientador de Ricard San Vicente i una traducció que s'intueix excel·lent de Miquel Cabal Guarro– és un autèntic luxe. ♦♦

L'ESCUMA DE LES LLETRES

LLUÍS A. BAULENAS

Sidney Lumet i Ventura Pons

El mes de febrer ens ha portat dues novetats editorials sobre cinema. Viena acaba de recuperar un llibre de records del director Sidney Lumet (1924-2011) titulat *Com es fan les pel·lícules*, traduït per Ada Arbós. És un dels grans directors nord-americans contemporanis, autor de pel·lícules com *Dotze homes sense pietat*, *Serpico* o *Assassinat a l'Orient Express*, entre moltes altres. Quan grans mestres del cinema, com és el cas, ens deixen passar a casa seva i ens expliquen per què volen fer una pel·lícula i com la fan, t'adones profundament del maridatge entre literatura i cinema. I, un cop més, t'adones que tot i tenir el mateix objectiu –explicar històries–, són dos mitjans totalment diferents. Això –molt més a Europa que a Amèrica– fa dels directors (i dels guionistes) autèntics creadors. *Com es fan les pel·lícules* t'explica exactament el que et promet al títol. Interessa a l'estudiant de cinema, però també a l'espectador cinèfil. És veritat que es tracta d'un llibre del 1995 i, per tant, no inclou ni preveu el que ha significat la revolució digital en l'àmbit cinematogràfic. A Lumet ja va enxampar-lo gran. Però tant és, el director nord-americà fa un veritable cant d'amor al cinema, a tots els components, i resumeix en un volum les lliçons de tot un curs de cinematografia.

Cinema català

Ventura Pons (1945) coincideix amb Lumet en una manera de treballar que no és usual: la importància que dona als assajos. Pons és una figura important del cinema català, amb una gran presència internacional perquè, tenaç i creatiu, demostra que una certa normalitat, a casa nostra, en la indústria del cinema, és possible. Ara Comanegra en publica *He tastat molts fruits de l'arbre de la vida*, una autobiografia on el director català escriu sobre el seu afany creatiu i, com Lumet, del seu amor pel cinema, que fins i tot l'ha dut, sense anar més lluny, a recuperar amb èxit sales cinematogràfiques. El llibre no és tan tècnic com el de Lumet, sinó més aviat de vivències i d'opinió. Hi ha pocs actors i actrius catalans que no hagin treballat amb Ventura Pons. L'aficionat cinematogràfic podrà intuir per què llegint aquest llibre. ♦♦

L'APARADOR

ÈRIC SALAT

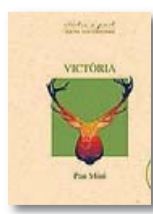
NOVEL·LA

Societat Kyoto
FLAVIA COMPAGNY
Cruïlla

El gran i misteriós mestre Li Po busca entre els adolescents nous membres per ampliar la secreta Societat Kyoto. Si Po descobreix que tens un poder especial, t'enviarà una apli al mòbil que et portarà fins a casa seva. I, si superes les proves d'accés, entraràs en un món extraordinari.

TEATRE

Victòria
PAU MIRÓ
Arola Editors

La Victòria és una dona de la Barcelona dels anys 50 que es veu atrapada en un triangle amorós enmig de la lluita política clandestina de la ciutat, atemorida per la dictadura. La protagonista de l'obra de Miró haurà de prendre partit entre les ideologies permeses i les prohibides. L'obra es va estrenar al TNC.

POESIA

No tinc por!
RAMON BESORA
ÀFRICA FANLO
Bambú

Un llibre de poesia il·lustrada que serveix per introduir els més petits en el gènere. Ramon Besora dona vida, amb un llenguatge clar i senzill i il·lustracions d'Àfrica Fanlo, a la Lluna, el Sol, els animals, les estacions i els sentits. Tots ensenyen a descriure el món en un llenguatge d'una gran bellesa.